

Валентина Дем'ян

національний експерт з питань НКС
ГО «Центр розвитку «Демократія через культуру»
(акредитація ЮНЕСКО 2019 року)

Valentyna Demian

national ICH expert, NGO “Development Centre
“Democracy through Culture”
(2019 UNESCO accreditation)

demcult@ukr.net orcid.org/0000-0002-2970-8470

ПОНЯТІЙНИЙ АПАРАТ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В СУЧАСНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ

CONCEPTUAL FRAMEWORK OF THE ICH IN THE MODERN SCIENTIFIC DISCOURSE

Анотація. Розглядається історія становлення термінології у сфері нематеріальної культурної спадщини як у науковому дискурсі, так і в політичній мові та політичних документах для визначення тих процесів і проблем, які впливають на формування та прийняття відповідних рішень та на розуміння завдань, що постають сьогодні перед окремими групами, громадами та суспільствами.

Ключові слова: Конвенція ЮНЕСКО 2003 року, нематеріальна культурна спадщина (НКС), культурна політика, участь громади.

Постановка проблеми. Успішна імплементація Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини, ратифікованої Україною в 2008 році, вимагає правильного розуміння окреслених завдань, принципів, підходів, оперативного керівництва, іншими словами, понятійного апарату Конвенції, який постійно вдосконалюється і оновлюється. Такому розумінню сприятиме розгляд історії становлення основної термінології у сфері НКС та сьогодишньої проблематики.

Метою і завданням статті є проаналізувати історію становлення та запровадження основних термінів Конвенції ЮНЕСКО та використання їх у сьогодишньому науковому і політичному дискурсі, зокрема, в питаннях культурної політики.

Викладення основного матеріалу дослідження. Конвенція ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини та питання, пов'язані з нею, дедалі частіше стають на слуху в Україні останнім часом. Але питання термінології у сфері нематеріальної культурної спадщини, зокрема тієї, що вживається в Конвенції та супровідних їй документах (Оперативному керівництві, Етичних принципах), досі залишається неузгодженим, а в багатьох випадках неналежно трактованим. Слід зазначити, що питання становлення термінології у сфері охорони НКС та питання історії створення Конвенції є нерозривно пов'язаними.

Дану статтю ми умовно розділимо на три частини. Перша стосуватиметься історії питання, пропонуючи огляд досліджень і праць, що сприяли створенню та імплементації окремої міжнародної конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини. У другій частині ми стисло торкнемося політики, яку реалізує ЮНЕСКО останнім часом у цій сфері. Третя частина висвітлить важливі питання, які турбують світову спільноту у сфері охо-

рони НКС, та означить нові напрямки роботи, що постають перед нами.

У статті ми переважно спиратимемося на офіційні документи, які розміщені на сайті Конвенції, звертатимемося до кращих прикладів у тій чи іншій країні, використовуючи офіційні документи, розміщені на офіційних сайтах. А також зробимо короткий огляд питань, до яких зверталися і звертаються науковці та експерти у своїх дослідженнях.

Почати варто з праць Норіко Айкави-Фауре (Noriko Aikawa-Faure), котра була першим керівником сектора НКС в ЮНЕСКО та однією з розробників Конвенції 2003 року. Її праці та статті присвячені опису та глибокому аналізу процесу створення й прийняття Конвенції. Як сказано в інформації про неї, «вона розробила Програму нематеріальної культурної спадщини в ЮНЕСКО та стежила за процесом розробки й прийняття Конвенції про нематеріальну спадщину» [1]. Зокрема, у своїх працях вона розглядає «витоки Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини».

Праці Марка Якобса, бельгійського історика, професора, який від 2001 року брав участь в обговоренні термінології у сфері нематеріальної культурної спадщини, розкривають процес становлення визначень і понять, їх схвалення, а також нові питання, що виникають. У своєму інтерв'ю, оприлюдненому у віснику Міжнародного інформаційного і мережевого центру з питань НКС в Азійсько-Тихоокеанському регіоні під патронатом ЮНЕСКО (ICNAP), дослідник зазначає: «Я був свідком того, як все відбувається, і я брав участь у дискусіях, тому несучу частково відповідальність за все...» [2]. У своїх працях бельгійський науковець звертається до критичного осмислення спадщини, основних принципів НКС, зокрема розширення прав і можливостей НКС, а також аналізує міжнародне співробітництво.

У збірнику «Заходи підтримки нематеріальної культурної спадщини», виданому Радою провінції Квебек з питань живої спадщини, під редакцією Антуана Готьє [3], розглядаються витоки Конвенції 2003 року, питання імплементації та відповідного законодавства в різних країнах, які на 2012 рік приєдналися до Конвенції, НКС у стратегії сталого розвитку, дослідження у сфері НКС.

Грунтовним є допис Маркуса Таушека «Фантазії, конструкції та обмеження: деякі підсумкові зауваження щодо спадщини громади та участі», в якому автор розглядає питання щодо громад, їхню участь та місце в підготовці номінацій, участь експертів у всіх процесах, що стосуються НКС, роль державних органів, межі їхньої компетенції та відповідальності [4, с. 291].

У своїй докторській дисертації «Регіони і культурна спадщина в міжнародному, європейському та національному праві. Приклади та порівняння Італії, Франції та Іспанії» (2011) Кандіда Бертолі робить порівняльний аналіз різних правових систем у сфері нематеріальної культурної спадщини на прикладі трьох європейських країн. Аналіз сфокусовано на національній та місцевих політиках, а також їхній суголосності з Конвенцією 2003 року [5].

У збірнику «Охорона нематеріальної культурної спадщини: практика і політика», під редакцією Акаґави Натсуко та Лаураян Сміт, розглядаються різні підходи до вивчення нематеріальної культурної спадщини. Увага в статтях акцентується на терміні «охорона», оскільки власне практики охорони є дуже складними, тому існує потреба в обговоренні самого терміну. У збірнику робиться критичний аналіз політики та практики в різних країнах: Австралії, Канаді, Китаї, Індонезії, Японії, Кореї, Киргизстані, Новій Зеландії, Тайвані, Великобританії та Зімбабве [6].

Дослідження «Нематеріальна культурна спадщина у національному законодавстві. Діалоги в межах Конвенції ЮНЕСКО 2003 р.» є результатом латвійсько-французького проекту, який здійснювався Латвійською академією культури, Інститутом політичних досліджень (Париж), Національним центром наукових досліджень Франції під керівництвом доктора філософії, фасилітатора глобальної мережі ЮНЕСКО Аніти Вайваде, і був спрямований на вивчення з точки зору порівняльного права досвіду різних країн щодо нематеріальної культурної спадщини. Це питання розуміння того, з одного боку, як національний закон трактує поняття нематеріальної культурної спадщини, а з іншого — впливу на нього Конвенції 2003 року. Інше самостійне дослідження Аніти Вайваде присвячене сталому розвитку крізь призму місцевої культурної спадщини, культури суйтів: «Нематеріальна культурна спадщина та сталий розвиток: тематичне дослідження культурного простору народності суйтів у Латвії», зокрема, аналізується план охорони, який прописаний у номінаційному досьє ЮНЕСКО та його взаємозв'язок з культурною політикою, освітою, регіональним розвитком, цілісним поглядом на культурний простір. Нагадаємо, що культурний простір народності суйтів у латвійському окрузі Алсунґа був включений 2009 року до Списку нематеріальної культурної спадщини, якій потрібна негайна охорона.

Цікавими є праці професора Утрехтського уні-

верситету, дослідника нематеріальної культурної спадщини Альберта ван дер Зейдена, присвячені важливим актуальним питанням, зокрема: «Надрозмаїття та виклики охороні нематеріальної культурної спадщини», «Експерименти участі в діалозі. Залучення громади у виявлення та дослідження нематеріальної культурної спадщини», «Нематеріальна культурна спадщина і музей у добу надрозмаїття», «Культурний туризм і нематеріальна культурна спадщина» [7] тощо. У своїх працях дослідник аналізує явище надрозмаїття та пов'язані з ним виклики спадщині у сучасних великих містах, досліджує зростання поваги до спадщини, яке приходить разом із появою мігрантів, і проблеми з НКС у місцевих громадах та їхні можливі рішення.

Розглядаючи історію становлення Конвенції 2003 року, не можна оминати увагою матеріальну спадщину, а саме конвенції, введені в обіг раніше. Йдеться про дві конвенції, в основі яких лежить звернення до матеріальної спадщини, її збереження та реставрація. Це «Міжнародна хартія з охорони й реставрації нерухомих пам'яток і визначних місць (Венеціанська хартія)» 1964 року [8] і «Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини» 1972 року [9]. Так, у ст. 1. Конвенції 1972 року дається визначення культурній спадщині, під якою розуміються: «пам'ятки: твори архітектури, монументальної скульптури й живопису, елементи та структури археологічного характеру, написи, печери та групи елементів, які мають видатну універсальну цінність з точки зору історії, мистецтва чи науки; ансамблі: групи ізольованих чи об'єднаних будівель, архітектура, єдність чи зв'язок з пейзажем яких є видатною універсальною цінністю з точки зору історії, мистецтва чи науки; визначні місця: твори людини або спільні витвори людини й природи, а також зони, включаючи археологічні визначні місця, що є універсальною цінністю з точки зору історії, естетики, етнології чи антропології». Як у Міжнародній хартії, так і у Конвенції 1972 року йдеться лише про спадщину матеріальну, хоч у визначенні перелічено прояви, які увійшли пізніше до Конвенції 2003 року. Так чи так, але з часом дедалі більше питань поставало про спадщину, яка не була означена у названих документах, хоч потребувала всіх комплексних заходів щодо захисту, популяризації та охорони. Не випадково, що вже в Оперативному керівництві-2000 до Конвенції 1972 року з'являється термін «пов'язані нематеріальні цінності», іншими словами, нематеріальні цінності визнаються чинником, на який слід зважати при внесенні до Списку всесвітньої спадщини.

З часу від Венеційської конференції 1972 року відбулося багато обговорень на міжнародному рівні. Основним досягненням їх стало, зокрема, визнання того, що спадщина охоплює всю цінність культур, не залишаючи поза увагою цінності культури повсякденного життя, тобто увага і підтримка мають приділятися способу життя і формам його вираження, які передаються від покоління до покоління. Іншими словами, саме на тій конференції почали обговорювати питання, які ми зараз відносимо до кола нематеріальної культурної спадщини. Саме тоді було вжито термін «нематеріальна культурна спадщина».

На Всесвітній конференції, яка проходила в м. Мехіко з 26 липня по 6 серпня 1982 року, розглядали теми, що стосувалися культурної політики, прав людини, ціннісних систем, а також НКС у тогочасному її розумінні, як, зокрема, способи життя, ціннісні системи, традиції, вірування. «Конференція погоджується, що культура в її найширшому розумінні є цілим комплексом відмінних духовних, матеріальних, інтелектуальних та емоційних особливостей, що характеризують суспільство чи соціальну групу. Вона охоплює не тільки мистецтво й літературу, а й спосіб життя, основні права людини, цінності, традиції та вірування» [10]. У Декларації стверджується (пункт 1), що «кожна культура є унікальним і неповторним набором цінностей, оскільки народні традиції та форми вираження є найефективнішим засобом демонстрації своєї присутності у світі», а в пункті 9 зазначається: «Рівність і гідність усіх культур мають бути визнані, як і право кожного народу і кожної культурної спільноти утверджувати й зберігати свою культурну ідентичність, яка має шануватися іншими» [10]. Можна вважати, що саме ці пункти лягли в основу обговорення при підготовці положень про нематеріальну культурну спадщину. У пункті 23 Декларації зазначено: «Культурна спадщина окремого народу включає в себе твори митців, архітекторів, музикантів, письменників і науковців, а також твори анонімних художників, прояви духовної культури народу і основні цінності, що наповнюють життя смислом. Сюди входять як матеріальні, так і нематеріальні прояви, завдяки яким знаходить своє вираження творчість цього народу: мова, обряди, вірування, історичні місця та пам'ятники, література, твори мистецтва, архіви та бібліотеки» [10]. Термін «нематеріальні прояви» офіційно вжито і пояснено в цій Декларації, що є вкрай важливим для подальшого становлення терміну «нематеріальна культурна спадщина».

На Конференції урядових експертів з питань захисту фольклору, яка відбулася в Парижі в січні 1982 року і була присвячена «Вивченню заходів зі збереження фольклору і традиційної народної культури», експерти повернулися до питання, порушеного урядом Болівії ще в 1973 році, яке стосувалося «збереження, промоції та поширення фольклору» [11], а також охорони авторським правом, гарантованим «Всесвітньою конвенцією про авторське право 1952 року» [12], до якої Україна приєдналася в грудні 1993 року.

Якщо розглядати кроки в хронологічному порядку, так як викладено у матеріалах Конференції 1982 року, то уряд Болівії звернувся в 1973 році до дуже важливих і болючих для багатьох країн питань. Незважаючи на те, що болівійська ініціатива не була підтримана, це дало поштовх до пошуків можливих шляхів вирішення проблеми з метою захисту фольклору і традиційної культури. У 1975 році в Берні (Швейцарія) розглядають питання «дослідження бажаності забезпечення захисту фольклору в міжнародному масштабі» [11]. 1976 року в Найробі (Кенія) під час зустрічі експертів обговорювалися питання захисту фольклору, що мали на увазі «визначення, ідентифікацію, збереження і охорону фольклору та способів його використання» [11]. Саме тоді, у 1976–77 роках експерти

дійшли висновку про необхідність спільного міждисциплінарного підходу.

У 1982 році ЮНЕСКО засновує Комітет експертів з охорони фольклору та спеціальний Підрозділ з питань нефізичної спадщини. Як наслідок їхньої діяльності, на Генеральній конференції ЮНЕСКО 1989 року було схвалено Рекомендацію про захист традиційної культури і фольклору. Ця Рекомендація зробила важливий прецедент для визнання «традиційної культури і фольклору», заохочуючи міжнародну співпрацю і визначаючи заходи, які потрібно вжити для їхньої ідентифікації, збереження, поширення і захисту» [13].

На сайті Конвенції 2003 року подано хронологію формування документа, де сказано, що вперше термін «нематеріальна культурна спадщина» було вжито саме 1982-го [14]. 1989 року в документі ЮНЕСКО «Рекомендація про захист традиційної культури і фольклору» дано визначення: «Фольклор (традиційна і популярна культура) — це сукупність традицій, створених на основі культурної спільноти, виражена групою чи окремими людьми і визнана такою, що відображає очікування спільноти в тій чи іншій мірі, відображаючи культурну та суспільну приналежність; це стандартні й ціннісні значення, передані, як правило, шляхом наслідування чи іншими способами, мова, література, музика, танці, ігри, міфологія, ритуали, звичаї, ремесла, архітектура та інші мистецтва» [13]. Отже можемо стверджувати, що 1982 року вперше на офіційному рівні було вжито термін «нематеріальна культурна спадщина», а у 1989 році означено заходи з охорони фольклору та традиційної культури.

Робота над новою Конвенцією тривала аж до 2003 року. Важливість прийняття Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини як найвдаліше виразив Кіохіро Мацуура, за кадеції якого й був ухвалений документ: «Найважливіше, що вона заповнила прогалину в правовій системі міжнародної культурної спадщини, яка до сьогодні була зосереджена виключно на охороні матеріальної культурної спадщини» [13, с. 7]. Зважаючи на той факт, що за короткий час, протягом 16 років, до Конвенції 2003 року приєдналося 178 країн, можна погодитися з думкою, що «Культурна спадщина... залучає норми та цінності (тобто системи ідей і переконань, що визначають відносну важливість). Об'єкти спадщини є реальним свідченням основних норм і цінностей» [15, с. 8].

Варто згадати й інші документи. Насамперед, звіт ЮНЕСКО «Наше творче розмаїття» (1996), де мова йде про матеріальні та нематеріальні цінності, а в «Проголошенні шедеврів усної і нематеріальної спадщини людства і початку досліджень нормативних документів (1997) говориться вже про важливість нематеріальної культурної спадщини.

Зважаючи на попередні документи та досвід їх реалізації, спираючись на результати обговорення на зустрічі експертів 23–27 вересня 2002 року в Парижі, на розгляд Другої сесії першої міжурядової наради експертів щодо попереднього проекту Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини були запропоновані питання щодо напрацювання термінології і визначень, причому наголошено, що в основу Конвенції має лягти визна-

чення про дотримання прав людини [16]. Саме ж поняття «нематеріальна культурна спадщина» слід розуміти як «спадщину, яка є динамічною і розвивається», узгоджуючись із визначенням у «Проголошенні шедеврів усної і нематеріальної спадщини людства». У трактуванні НКС слід керуватися критеріями, що йдеться про спадщину, яка має бути живою, передаватися між поколіннями, але витриманою в часі. Хоч визначення необхідних часових рамок не було запропоновано.

У своєму інтерв'ю «Поговоримо про культуру знизу» [2] Марк Якобс вказує на певну розмитість поняття. Хоч на вказаній сесії було зазначено, що обов'язковими й основними гравцями мають бути суб'єкти і культурні громади [16], в тексті Конвенції поняття «культурні громади» не вживається; там є «спільноти, зокрема корінні спільноти, групи та в деяких випадках окремі особи» [17]. У документі 2002 року було вказано на необхідність ведення відповідних списків, згідно з попередніми рекомендаціями експертів.

Після паризької зустрічі відбулася низка круглих столів. У Довідковому документі до круглого столу «Нематеріальна культурна спадщина — дзеркало культурного розмаїття», що пройшов у Стамбулі 16–17 вересня 2002 року, розглянуто історію становлення терміну «нематеріальна культурна спадщина», як наслідок обговорень, що тривали впродовж багатьох років. Так, після 16 років обговорень «традиційну і народну культуру» включено до Рекомендацій 1989 року. На конференції у Вашингтоні у 1999 році експерти приділили значну увагу пошуку визначення, яке було б ширшим за те, що запропоновано у згаданих Рекомендаціях. Зокрема, схвалено таке формулювання: «не лише художні вираження, як казки, пісні, декоративне мистецтво та традиційні лікарські засоби, а також знання і цінності, завдяки яким вони створюються, живій практиці, що їх створює, а також способи взаємодії, за допомогою яких ці витвори належно сприймаються та оцінюються». 2001 року на круглому столі в Турині мова йшла вже про визначення самого терміну «нематеріальна культурна спадщина». Зокрема, обговорювалася та практика в живих громадах, що є цінною для них, «що дає відчуття наступності з попередніми поколіннями і важлива для культурної ідентичності, а також для охорони культурного розмаїття і творчості людства» [18].

2002 року в Ріо-де-Жанейро (Бразилія) було проведено Міжнародну нараду експертів «Нематеріальна культурна спадщина: пріоритетні аспекти міжнародної конвенції», яка підтвердила попередні рішення. Того ж таки року в Парижі відбулась нарада, присвячена створенню термінологічної бази чи, скоріше, словника, який ліг в основу Конвенції 2003 року.

Після прийняття на 32-й Генеральній конференції ЮНЕСКО Конвенції 2003 року робота над принципами, підходами та термінологією не припиняється. Відбувається низка конференцій, на яких розглядалися питання комплексних підходів до охорони матеріальної та нематеріальної культурної спадщини. Зокрема, 20–23 жовтня 2004 року в Японії пройшла Міжнародна конференція з питань охорони матеріальної і нематеріальної куль-

турної спадщини «Інтегрований підхід: провадження», основними питаннями якої були розмаїття, взаємодія матеріальної і нематеріальної культурної спадщини, автентичність і розвиток, матеріальність і нематеріальність НКС. Обговорювалися також рамки міждисциплінарної взаємодії, важливість нематеріальної культурної спадщини і необхідність її охорони, узгодження термінології між матеріальною та нематеріальною культурною спадщиною, взаємозв'язок елементів НКС із громадами. Дискусії, що розгорнулися на цій конференції, стосувалися узгодження понятійного апарату між конвенціями 1972 та 2003 років. Як наслідок цих дискусій, на 7-й позачерговій сесії ЮНЕСКО в Парижі 6–11 грудня 2004 року була обговорена тема «Співпраця і координація між конвенціями ЮНЕСКО про спадщину. Декларація Ямато про комплексні підходи до захисту матеріальної і нематеріальної культурної спадщини». Той захід став продовженням Міжнародної конференції, що відбулася в Японії, і покликаний був узгодити концептуальні підходи щодо співробітництва у межах двох конвенцій. У Декларації Ямато зазначено, що вона базується на попередніх документах, які ми розглядали вище, це Венеційська хартія 1964 року, Конвенція 1972 року, Рекомендації 1989 року, Проголошення шедеврів, 1997, Конвенція 2003 року. У п. 4 Декларації Ямато зазначено: «визнаючи, що охорона нематеріальної культурної спадщини є не менш важливою, ніж захист матеріальної культурної і природної спадщини, що, як усвідомило людство, нематеріальну культурну спадщину слід розглядати і охороняти окремо» [19].

Важливим є п. 8 згаданої Декларації, який підсумовує дискусію експертів, що відбулась у Японії, про термін «автентичність». Там встановлюється, «враховуючи, що нематеріальна культурна спадщина постійно відтворюється, термін “автентичність”, застосована до матеріального культурного надбання, не має значення при виявленні та охороні нематеріальної культурної спадщини». Для багатьох дослідників і експертів з традиційної народної культури, фольклору, етнологів, антропологів це стало важливим маркером у понятійному апараті НКС. Крім того, вказаний документ чітко визначає, що НКС «прив'язана» до громади, і що нематеріальна культурна спадщина має бути живою, тобто практикуватися.

До сьогодні точаться обговорення між експертами з різних питань у царині НКС, вони стосуються таких тем і напрямків, як глобалізація і нематеріальна культурна спадщина, можливості, загрози та виклики для НКС, музеї та нематеріальна культурна спадщина, гендерна політика і НКС та багато іншого. Щодо походження самого терміну «нематеріальна культурна спадщина» та власне тієї термінології, яка вживається у Конвенції 2003 та Оперативному керівництві, слід зазначити, що останнє регулярно переглядається, оскільки Конвенція 2003 реагує на всі виклики, що постають перед нами. Зокрема, прецедентом став випадок на 14-й Сесії Міжрядового комітету ЮНЕСКО, а саме, виключення із Репрезентативного списку нематеріальної культурної спадщини людства одного з елементів за недотримання вимог поваги, зокрема через расистські, антисемітські та ісламофобські прояви.

Отже, дискусія в межах Конвенції триває щодо різних напрямків, і це важливо, оскільки жива спадщина є динамічною, і слід реагувати на нові прояви, нові напрямки, нові виклики, загрози.

У згаданому вище інтерв'ю Марка Якобса йдеться про те, що відкрита дискусія, яка триває, є позитивним явищем, оскільки сприяє зростанню потенціалу і координуванню роботи на місцевому рівні [2].

Підсумовуючи, можемо сказати, що історія створення Конвенції 2003 року нерозривно пов'язана з її термінологією, зокрема з розглянутим нами питанням становлення терміну «нематеріальна культурна спадщина». Про складність роботи над ним свідчить тривала дискусія між експертами. З іншого боку, Конвенція 2003 року є, якщо можна так висловитися, «молодою» конвенцією, але досить популярною, до якої приєднуються дедалі більше країн. Дискусії, які точаться навколо вживання термінології, є важливими. Щодо України, то на сьогодні існує багато прогалин в національному законодавстві у сфері НКС. Досить обмеженою є й дискусія щодо термінології у сфері НКС на національному рівні. На жаль, сьогодні ми не можемо говорити також про вдалі практики з міждисциплінарного підходу.

Саме тому дуже важливим завданням сьогодні є розширення рамок дослідження НКС в Україні та поля зацікавлених сторін, дискусія щодо запровадження і вживання термінології на національному рівні, розширення, додання гнучкості та прозорості у формуванні Національного переліку НКС, розмежування прав і обов'язків між центральним органом і місцевим органами влади, розуміючи, що основним активним гравцем є громада.

Висновки. Конвенція ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини має тривалу історію створення, що бере початок ще в 70-ті роки минулого століття, поштовх якій дали проблеми, пов'язані з актуальними проблемами живої культури, ідентичності, взаємодії між поколіннями, авторському праву тощо. Термінологія, що використовується в Конвенції та супровідних документах, стала результатом численних наукових досліджень та експертних обговорень і лягла в основу багатьох політичних і програмних документів на міжнародному і національному рівнях.

В Україні науковий дискурс і практики у сфері НКС досі мають доволі обмежений характер, що ставить важливе завдання перед усіма зацікавленими сторонами і носіями НКС.

Література

1. Intangible cultural heritage // UNESCO // ICH Secretariat, 2019. URL: <https://ich.unesco.org/en/trainer/aikawa-faure-noriko-00074>
2. Speaking of Culture from Below: Interview with Dr. Marc Jacobs. Contributed by B.B.P. Hosmillo // ICH-Plus. ICHCAP e-Newsletter, 21 Jul 2017. URL: <https://www.ichcap.org/speaking-of-culture-from-below-interview-with-dr-marc-jacobs/>
3. Les mesures de soutien au patrimoine immatériel — Québec, Conseil québécois du patrimoine vivant, 2012.
4. Markus Tauschek. Imaginations, Constructions and Constraints: Some Concluding Remarks on Heritage, Community and Participation // Between Imagined Communities and Communities of Practice. Ed. by Nicolas Adell, Regina F. Bendix, Chiara Bortolotto and Markus Tauschek — Göttingen Studies in Cultural Property, Volume 8 — Universitätsverlag Göttingen, 2015.
5. Candida Bertoli. Le Regioni e il patrimonio culturale nel diritto internazionale, europeo e nazionale. Casi di studio e comparazione tra Italia, Francia e Spagna. PhD Thesis — Università degli Studi di Pavia, 2011.
6. Safeguarding Intangible Heritage. Practices and Politics. Ed. by Natsuko Akagawa and Laurajane Smith — Routledge, London and New York, 2019.
7. URL: <https://www.uu.nl/medewerkers/ATvanderZeijden>
8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_757
9. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089
10. Mexico Declaration on Cultural Policies. UNESCO, 1982. URL: https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf
11. Study of measures for preserving folklore and traditional popular culture — UNESCO, Paris, 8 January 1982. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000048021?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-eb2cec71-9901-44b2-bd3d-dd6483f08bc3>
12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052
13. Intangible heritage // Museum International. Vol LVI, n°1–2, May 2004.
14. URL: <https://ich.unesco.org/en/chronology-00094>
15. Intangible heritage // Museum International. Vol LVI, n°1–2, May 2004.
16. Second session of the first intergovernmental meeting of experts on the preliminary draft convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage preliminary draft convention — UNESCO. Paris, 31.01.2003. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000153255?posInSet=3&queryId=385fc15b-ceb2-4bbb-9028-a647253f36c9>
17. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. Офіційний переклад. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69
18. URL: https://ich.unesco.org/en/events?meeting_id=00055
19. Yamato Declaration on Integrated Approaches for Safeguarding Tangible and Intangible Cultural Heritage. URL: http://sacredland.org/wpcontent/uploads/2017/07/Yamato_Declaration.pdf

References

1. Intangible cultural heritage // UNESCO // ICH Secretariat, 2019. URL: <https://ich.unesco.org/en/trainer/aikawa-faure-noriko-00074>
2. Speaking of Culture from Below: Interview with Dr. Marc Jacobs. Contributed by B.B.P. Hosmillo // ICH-Plus. ICHCAP e-Newsletter, 21 Jul 2017. URL: <https://www.ichcap.org/speaking-of-culture-from-below-interview-with-dr-marc-jacobs/>
3. Les mesures de soutien au patrimoine immatériel — Québec, Conseil québécois du patrimoine vivant, 2012.
4. Markus Tauschek. Imaginations, Constructions and Constraints: Some Concluding Remarks on Heritage, Community and Participation // Between Imagined Communities and Communities of Practice. Ed. by Nicolas Adell, Regina F. Bendix, Chiara Bortolotto and Markus Tauschek — Göttingen Studies in Cultural Property, Volume 8 — Universitätsverlag Göttingen, 2015.
5. Candida Bertoli. Le Regioni e il patrimonio culturale nel diritto internazionale, europeo e nazionale. Casi di studio e comparazione tra Italia, Francia e Spagna. PhD Thesis — Università degli Studi di Pavia, 2011.
6. Safeguarding Intangible Heritage. Practices and Politics. Ed. by Natsuko Akagawa and Laurajane Smith — Routledge, London and New York, 2019.
7. URL: <https://www.uu.nl/medewerkers/ATvanderZeijden>
8. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_757
9. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_089
10. Mexico Declaration on Cultural Policies. UNESCO, 1982. URL: https://culturalrights.net/descargas/drets_culturals401.pdf
11. Study of measures for preserving folklore and traditional popular culture — UNESCO, Paris, 8 January 1982. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000048021?posInSet=1&queryId=N-EXPLORE-eb2cec71-9901-44b2-bd3d-dd6483f08bc3>
12. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_052
13. Intangible heritage // Museum International. Vol LVI, n°1–2, May 2004.
14. URL: <https://ich.unesco.org/en/chronology-00094>
15. Intangible heritage // Museum International. Vol LVI, n°1–2, May 2004.
16. Second session of the first intergovernmental meeting of experts on the preliminary draft convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage preliminary draft convention — UNESCO. Paris, 31.01.2003. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000153255?posInSet=3&queryId=385fc15b-ceb2-4bbb-9028-a647253f36c9>
17. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини. Офіційний переклад. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d69
18. URL: https://ich.unesco.org/en/events?meeting_id=00055
19. Yamato Declaration on Integrated Approaches for Safeguarding Tangible and Intangible Cultural Heritage. URL: http://sacredland.org/wpcontent/uploads/2017/07/Yamato_Declaration.pdf

Demian V.

Conceptual framework of the ICH in the modern scientific discourse

The paper analyzes the establishment of the ICH terminology as in scientific discourse as in political language and documents for determining processes and problems impacting on formulation and adoption of respective decisions and understanding of challenges which separate groups, communities and societies are facing today.

Keywords: UNESCO Convention 2003, intangible cultural heritage (ICH), cultural policy, community participation.

Демьян В.

Понятийный аппарат нематериального культурного наследия в современном научном дискурсе

Рассматривается история становления терминологии в сфере нематериального культурного наследия как в научном дискурсе, так и в политической речи и политических документах для определения тех процессов и проблем, которые влияют на формирование и принятие соответствующих решений, а также на понимание задач, встающих сегодня перед отдельными группами, сообществами и обществами.

Ключевые слова: Конвенция ЮНЕСКО 2003 года, нематериальное культурное наследие (НКС), культурная политика, участие сообществ.

Стаття надійшла до редакції 11.10.2020